

Joanna Gaffric
Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi
e-mail: jknklinska@gmail.com

Zarządzenie polityczne przepływami migracyjnymi w Europie

Political management of migration flows in Europe

https://doi.org/10.25312/2391-5145.15/2020_02jg

Streszczenie

Dynamiczna mobilność XXI wieku staje się wyzwaniem dla procesów zarządzania politycznego przepływami migracyjnymi w Europie. Związek zachodzących zjawisk, podejmowanych decyzji, efektywności zarządzania, jak i sposoby ich postrzegania w opinii społecznej stały się kluczowym punktem próby zrozumienia zachodzącego fenomenu – migracji, które są nieodłącznym elementem ludzkiej egzystencji. Celem artykułu jest przedstawienie różnorodnych form politycznego zarządzania przepływami migracyjnymi w Europie oraz ewaluacji efektywności zarządzania tymi politykami w oparciu o ogólną analizę zachodzących zjawisk i na podstawie opinii społecznej.

Słowa kluczowe: polityka migracyjna, zarządzanie przepływami, mobilność, polityka kontroli, granice, Europa, Unia Europejska

Abstract

The dynamic mobility of people in the 21st century is a challenge for the political management of migration flows in Europe. It is crucial to understand the relationship between migration, decision-making, effective management and public opinion. The aim of this article is to present various forms of political management of migration flows in Europe and to evaluate the effectiveness of different policies based on a general analysis of migration and public opinion.

Keywords: migration policy, migration flow management, mobility, control policy, borders, Europe, European Union

Przemieszczanie się człowieka, migracje to zjawiska, które sięgają początków rodzaju ludzkiego. Czasy współczesne stały się okresem masowych migracji zwiększających stale swoją intensywność. Są one dzisiaj postrzegane jako jeden z najważniejszych przejawów ludzkiej mobilności, stając się ważnym aspektem społecznej aktywności XXI wieku¹.

Polityka migracyjna stała się centralnym punktem debaty publicznej ostatnich kilkudziesięciu lat zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Politycznie ograniczana przestrzeń dla przepływów migracji i kontrola państw nad jej przejawami ukazują, jak kontynent europejski jest zaniepokojony tym zjawiskiem. Ma to implikacje dla praktyk migracyjnych, ale również modyfikuje politykę publiczną, do której dążą państwa poprzez przyjmowanie napływowej ludności, opiekę, zatrudnianie migrantów oraz w coraz większym stopniu organizację ich powrotu (wydalanie)².

Zarządzanie przepływami migracyjnymi stało się kluczowym procesem przynoszącym poważne konsekwencje z punktu widzenia funkcjonowania systemów krajowych i międzynarodowych. Państwa od lat starają się zarządzać przepływami migrantów, tworząc różnego rodzaju instytucje, instrumenty prawno-polityczne, które mają im służyć do usprawnienia polityki migracyjnej. Aktualnie procesy migracyjne są bardzo żywiołowe, a ich kontrola na poziomie międzynarodowym wymaga kooperacji państw, instytucji i organizacji, takich jak Unia Europejska.

Układ z Schengen, otwarcie granic wewnętrznych, przystąpienie do Unii Europejskiej propagują globalne podejście do politycznego zarządzania migracjami w skali między-państwowej, jak i w polityce narodowej. Celem państw integracji stało się podjęcie ścisłej współpracy pomiędzy krajami przyjmowania, wysyłania i tranzytowania w zakresie rozmaitych ograniczeń międzynarodowych, mających zmniejszać negatywne konsekwencje przepływów, a jednocześnie maksymalizacji kosztów i korzyści płynących z migracji.

Procesy migracyjne

Procesy migracyjne są interakcjami zachodzącymi pomiędzy różnorodnymi czynnikami. Słowo *migracja* wywodzi się od łacińskiego słowa *migratio* oznaczającego przesiedlenie, czyli przemieszczanie się ludności, która stawia sobie za cel zmianę miejsca pobytu³. Przemieszczanie się jednostki czy grup było od zarania dziejów nieodłączne od ewolucji społeczeństwa i całkowicie naturalne. Już od początków historii naszego gatunku migracja

¹ S. Castles, M.J. Miller, *Migracje we współczesnym świecie*, PWN, Warszawa 2011, s. 40.

² J. Cabańska, *Uwarunkowania migracji ludności na jednolitym rynku europejskim na przykładzie nowych państw członkowskich Unii Europejskiej*, praca doktorska, Poznań 2015, s. 105.

³ J. Gaffric, *Zarządzanie polityczne przepływami migracyjnymi w Europie*, praca magisterska, Łódź 2020, s. 8.

stała się odpowiedzią na potrzeby społeczne i tym samym wpisywała się w ewolucję człowieka. Mówi o tym wiele ważnych dla społeczeństwa nauk, a pierwszy wątek o ruchach społecznych możemy odnaleźć już chociażby w księgach biblijnych⁴. Przemieszczanie się przyjmowało wiele form na przestrzeni wieków, czy to poprzez podróże, przesiedlenia, kolonizacje, najazdy, ekspansje, zwane później migracjami, emigracjami czy imigracjami. Prowadziły one do rozwoju kultury oraz instytucji państwa.

Migracje czasów minionych nie odeszły w zapomnienie – zostawiły po sobie ślad w naszych obyczajach, genach, zachowaniach oraz w dziedzictwie (osadnictwie, narzędziach, architekturze i sztuce)⁵. Historia migracyjna ma zatem znaczny wpływ na to, kim jesteśmy, na nasze życie, na nasze zdrowie, naszą kulturę, myślenie oraz funkcjonowanie w społeczeństwie i nasze interakcje z innymi.

Migracje są procesem kompleksowym, dynamicznym, wpływającym na każdą dziedzinę życia społecznego – znaczenie procesów migracyjnych stało się istotnym elementem w kształtowaniu rozwoju gospodarczego, międzynarodowych stosunków ekonomicznych, politycznych czy demograficznych, będąc jednym z najistotniejszych i kompleksowych wydarzeń w skali światowej⁶. Procesy migracyjne przynoszą zmiany nie tylko bezpośrednio ludzkości migrującej, lecz także stają się pewnego rodzaju interakcją pomiędzy zmianą w społeczeństwie opuszczanego kraju, kraju tranzytowego oraz kraju nowego pobytu.

Kształt i przebieg migracji

W ostatnich latach obserwujemy dynamiczny rozwój coraz bardziej dostępnych i wydajnych środków transportu, a ich ciągła ewolucja pozwala na szybkie przemieszczanie się ludności. Nierówności społeczne, ubóstwo, konflikty zbrojne, polityczne, religijne czy kulturalne, a także problemy rodzinne czy związane z edukacją stają się coraz bardziej widoczne w zglobalizowanym świecie XXI wieku⁷. Społeczności zmuszone są coraz częściej do opuszczenia swoich regionów i państw w poszukiwaniu nowych możliwości.

Migracja kojarzy się z wieloma korzyściami – opuszcza się bowiem coś gorszego dla czegoś lepszego, gdyż natura ludzka popycha człowieka ku poprawie jego sytuacji, każe mu zmniejszać cierpienie i zwiększać zamożność. Dlatego też migracja traktowana jest jako coś pozytywnego, choć nie zawsze tak jest⁸. O charakterze migracji decydują w znacznym stopniu takie czynniki, jak wiek migrantów, płeć, narodowość, religia, kolor skóry, status pobytu, pozycja społeczna, cel przyjazdu. Migracja niesie ze sobą nie tylko korzyści dla krajów opuszczanego i nowo osiedlonego, ale także pewne straty dla tych krajów oraz dla osób migrujących⁹.

⁴ Biblia: potencjalna migracja Adama i Ewy, którzy mieli opuścić swoją ziemię.

⁵ E. Małachowicz, *Maturalne ślady migracji*, Wrocław 2006, s. 196.

⁶ S. Castles, M.J. Miller, op. cit., s. 40–41.

⁷ W. Fehler, K. Cebula, R. Podgórska, *Migracje jako wyzwanie dla Unii Europejskiej i wybranych państw członkowskich*, Difin, Warszawa 2017, s. 53–54.

⁸ Ibidem, s. 55.

⁹ Ibidem, s. 56–57.

Typy polityki migracyjnej w Europie

Polityka migracyjna skupia się z reguły na kontroli przemieszczania się migrantów, ich statusie prawnym, dostępie do rynku pracy i integracji ze społeczeństwem. Jej formy mogą być zarówno bierne, jak i aktywne¹⁰. Procesy rozwojowe i transformacyjne polityki migracyjnej można analizować pod kątem różnych modeli wyjaśniających. Wyróżniamy między innymi podejście strukturalne, które kładzie nacisk na wyznacznik historyczny, czy też kwestię najnowszych ograniczeń instytucjonalnych, dotyczących wszystkich współczesnych demokracji liberalnych lub też ściśle związanych z konstrukcją europejską. Drugie skierowane jest szczególnie w stronę konkretnych interesów politycznych. Tak czy inaczej polityki migracyjne prowadzone są poprzez etap wdrażania – kolejno wyznaczeni do działań urzędnicy zajmują się egzekwowaniem i wprowadzaniem wytycznych wobec zainteresowanych odbiorców¹¹.

Przez ostatnie lata polityka przyjmowania migrantów zmieniła się znacznie. Polityka migracyjna zaczęła tworzyć nowe projekty, konkretyzując zasady oraz formy ich przyjmowania. Nowe zarządzenia określają limity oraz podchodzą do migracji napływowej jakościowo i według potrzeb kwalifikacji w danym kraju i w danym momencie. Programy te powstają w wielu krajach rozwiniętej Europy, w której rządy coraz bardziej ograniczają wszelakie dostępne możliwości legalnej migracji. Dlatego też tworzone są rozmaite testy znajomości językowych oraz preferowani są migranci dyplomowani. W taki sposób napędzany jest problem tak zwanej imigracji nielegalnej na terytoriach europejskich¹², która de facto tworzy się na skutek coraz mocniejszego ograniczania praw ludności migrującej.

Liczba osób ubiegających się o azyl wzrasta, a w krajach Europy azyl staje się ważną kwestią polityki migracyjnej, którą możemy zrozumieć w kontekście kontroli międzynarodowej przepływów migracyjnych¹³. Obecna sytuacja nie jest niczym nowym, a kryzys w systemie azylowym jest tylko jednym z przejawów dysfunkcji w przyjmowaniu migrantów. Uchodźcy czy osoby starające się o azyl są postrzegane bardzo często jako osoby niechciane, do czego przyczyniają się media oraz niektóre partie polityczne kreujące określony obraz migrantów, z którymi kojarzony jest specyficzny rodzaj terroru, przestępczości, desperacji i potrzeby pomocy ze strony systemu opieki społecznej. Taki rodzaj polityki opartej na obawach i strachu w relacji z ubiegającymi się o azyl stosują Holandia, Dania, Austria, Belgia i Francja. Możliwe, że z tych właśnie powodów znaczna część uchodźców przemieszcza się do państw biedniejszych, takich jak Ameryka Łacińska, Afryka czy Azja¹⁴.

Kontrola przepływów migracji stała się ważnym aspektem polityki narodów europejskich, który wpływa na przyjmowanie migrantów zarobkowych, osób ubiegających się o azyl czy kwestię łączenia rodzin osób zamieszkujących dane terytorium. Jak pisze

¹⁰ P. Kaczmarczyk, M. Okólski (red.), *Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i ograniczania bezrobocia*, Ośrodek Badań nad Migracjami WNE UW, Warszawa 2008, s. 12.

¹¹ N. Fischer, C. Hamidi, *Les politiques migratoires*, La Découverte, Paris 2016, s. 9.

¹² *Ibidem*, s. 32–33.

¹³ S. Castles, M.J. Miller, *op. cit.*, s. 233.

¹⁴ *Ibidem*, s. 233.

D. Bigo: „W Europie działa amalgamat bezpieczeństwa, który pod pozorem walki z terroryzmem, narkotykami i poważną przestępczością dąży do osiągnięcia innego celu, kontroli granic i walki z imigracją. Teza jest stale powtarzana. Europejska biurokracja i policja nieustannie udowadniają powiązania między przestępczością, terroryzmem, narkotykami i obecnością imigrantów”¹⁵.

Migracje a Unia Europejska

Integracja europejska stała się obiektywnym celem w wymiarze cywilizacji europejskiej, a sam projekt integracyjny od początków jej powstania był silnie związany z ideą bezpieczeństwa. Regionalna integracja była przede wszystkim strategią prewencyjną, której rolą było zapobieganie wojnom pomiędzy zintegrowanymi państwami członkowskimi¹⁶.

W ramach działań zmierzających do integracji europejskiej doprowadzono do zniesienia wielu dawnych barier i ograniczeń, które istniały między państwami. Przyczyniło się to do znacznego wzrostu migracji regionalnej pomiędzy krajami europejskimi. Powstanie wolnego przepływu dóbr, kapitału i siły roboczej pozwoliło obywatelom krajów europejskich przyłączonych do nowej struktury przemieszczać się wewnątrz niej w celu podjęcia pracy czy nauki. Do poszukujących azylu czy migrantów zarobkowych dołączyło wiele innych wykwalifikowanych, poszukujących lepszych perspektyw życia osób¹⁷.

Wraz z postępem integracji państwa Unii Europejskiej stanęły przed kwestią nasilenia się migracji ludności z krajów nienależących do Unii. To spowodowało powstanie porozumienia z Schengen oraz wprowadzenie kontroli granic zewnętrznych, a zmiany proceduralne dotyczące migracji wywarły znaczący wpływ na występowanie nielegalnej imigracji oraz przestępczości międzygranicznej.

Wpływ konstrukcji europejskiej na polityki narodowe

Polityka migracyjna Unii Europejskiej pozostaje w dużej mierze zależna od czynników zewnętrznych, sytuacji ekonomicznej i społecznej w państwach emigracji i imigracji, a także konfliktów zbrojnych na obszarach znajdujących się w pobliżu państw unijnych. Konstrukcja polityki migracyjnej i azylowej Unii Europejskiej ma jednak wpływ na presję migracyjną odczuwaną w państwach członkowskich i może ją zredukować. Sytuacja migracyjna w poszczególnych państwach europejskich jest zróżnicowana, a jej zrozumienie wymaga analizy skali, charakteru oraz kierunków migracji w danym państwie.

¹⁵ D. Bigo, *Polices en réseaux. L'expérience européenne*, „Revue Française de Science Politique” 1997, n° 47(2), s. 229.

¹⁶ S. Castles, M.J. Miller, op. cit., s. 243.

¹⁷ J. Gaffric, op. cit., s. 43.

Spółeczeństwo Polski i Francji wobec polityki migracyjnej i migrantów

We współczesnych procesach zarządzania politycznego dotyczącego przepływów migracji interesujący staje się związek zachodzących zjawisk, decyzji w tej dziedzinie i zdolności do ich postrzegania oraz współdziałania z opinią społeczną w krajach Europy.

Dlatego też podjęłam się zbadania opinii społeczeństw polskiego i francuskiego na temat zarządzania politycznego przepływami migracyjnymi w krajach Unii Europejskiej jako państw integracji oraz krajów Europy.

Do przeprowadzenia badania posłużył kwestionariusz ankiety dotyczącej polityki migracyjnej, który miał na celu ewaluację efektywności zarządzania tą polityką oraz analizę opinii społecznej.

Zarówno respondenci z Polski, jak i z Francji uznali, że procesy migracyjne mają pozytywny wpływ dla kraju przyjazdu, jednocześnie respondenci nie byli pewni co do pozytywnego efektu tego procesu dla kraju wyjazdu. Z badań wynika jednak, że migracje mogą być pozytywne zarówno dla kraju przyjazdu, jak i dla kraju wyjazdu¹⁸.

Respondenci zgodnie odpowiedzieli, że w ich krajach nie ma znacznej liczby imigrantów. Liczba ludności w Polsce w 2020 roku wynosiła 37 703 184 osób. Według danych Urzędu Statystycznego w Polsce w 2020 roku przebywa 445 522 legalnych cudzoziemców, czyli około 1,17 procent społeczeństwa Polski. Dla porównania liczba ludności w 2020 roku we Francji stanowiła 67 064 000 osób (około dwa razy więcej niż w Polsce). Francuskie statystyki wskazują, że w 2018 roku żyło 6,5 miliona imigrantów, czyli około 9,6 procent ogółu społeczeństwa Francji. Należy zauważyć, że we Francji mieszka około 8,5 procent więcej imigrantów niż w Polsce¹⁹.

Obie grupy były zgodne, że ich kraje powinny przyjmować migrantów. Pozytywne okazało się również nastawienie społeczeństwa polskiego do przyjmowania uchodźców uciekających ze swojego kraju – większość, bo 43 procent Polaków i 91 procent społeczeństwa Francji wyraziło swoją akceptację. W kwestii nadawania obywatelstwa obie grupy respondentów są ze sobą zgodne i stwierdzają, że ich państwa nie przyznają z łatwością obywatelstwa migrantom. Powodem takiej postawy politycznej państw jest w dużej mierze ochrona znaczenia narodowego obywatelstwa oraz interesów narodowych²⁰.

Według Polaków przepływy migracyjne powinny być kontrolowane zgodnie z potrzebami gospodarczymi kraju, za czym opowiedziało się 82 procent respondentów. Zdanie respondentów z Francji jest odmienne, tzn. 52 procent uważa, że przepływy nie powinny być kontrolowane w taki sposób²¹. Z jednej strony poruszamy tu zagadnienie suwerenności narodowej, a z drugiej problem poszanowania wolności indywidualnych, lecz kwestie te są nierównomiernie wdrażane w krajach integracji. Podejście to warto interpretować w zależności od tego, w jaki sposób w danym kraju zamierza się ograniczać

¹⁸ Ibidem, s. 20–23.

¹⁹ Ibidem, s. 77.

²⁰ Ibidem, s. 69.

²¹ Ibidem, s. 70.

tego typu migracje. Choć obserwujemy, że polityki migracyjne próbują funkcjonować w taki właśnie sposób – poprzez zamykanie i otwieranie granic wedle zapotrzebowania wewnętrznego kraju.

Respondenci z obu państw uznali, że migranci nie stanowią dla nich zagrożenia pomimo wydarzeń ostatnich lat, doniesień medialnych na temat terroryzmu czy też kryzysu migracyjnego, jaki dotknął kraje Europy. Jak wiemy, procesy migracyjne wpływają w sposób złożony na bezpieczeństwo państwowe, a mianowicie mogą zarówno przyczyniać się do wzrostu bezpieczeństwa państwa w jednym obszarze, jak również do jego osłabienia w innym obszarze²².

Wśród respondentów z Polski 49 procent ocenia negatywnie efektywność zarządzania przepływami migracyjnymi w Polsce, we Francji aż 78 procent obywateli ocenia również negatywnie zarządzanie polityczne przepływami migracyjnymi w ich kraju²³. Zarządzanie Unii Europejskiej przepływami migracyjnymi w Europie zostało negatywnie ocenione przez Polaków i Francuzów. Z drugiej jednak strony ten negatywny osąd polityki Unii Europejskiej nie jest określony w tych samych wartościach moralnych. Mianowicie 68 procent Polaków uważa zarządzanie za nieefektywne i sądzi, że Unia Europejska powinna okazać więcej stanowczości w kwestii przyjmowania migrantów w Europie (67 procent ankietowanych). Natomiast 84 procent Francuzów uważa zarządzanie unijne za nieefektywne, lecz w przeciwieństwie do Polaków sądzi, że Unia Europejska powinna wykazać się większym humanizmem w stosunku do napływających migrantów. Należy zauważyć, że każde z państw – pomimo że jest członkiem zintegrowanej Europy – w odmienny sposób postrzega działania Unii Europejskiej. Przeprowadzone badanie społeczne ukazuje brak efektywności politycznej rządzących, która stanowi jedną z wielu przyczyn nieporozumień i nieładu polityki migracyjnej w Europie²⁴.

W odmienny sposób społeczeństwo Polski i Francji postrzega również kryzys migracyjny w kontekście przyszłości Unii Europejskiej. Większość Polaków uważa, że kryzys migracyjny zagraża przyszłości Unii, wynik wskazuje na poważne zaniepokojenie Polaków kryzysem migracyjnym obserwowanym w Europie od początku dekady. Przeciwnego zdania są Francuzi, spośród których większość uważa, że kryzys nie zagraża przyszłości Unii Europejskiej. Respondenci obu państw stwierdzają jednogłośnie i zdecydowaną większością, że układ z Schengen ustanawiający swobodny przepływ osób w krajach Unii Europejskiej powinien zostać zachowany. Co więcej, większość Polaków twierdzi, że granice są wystarczająco kontrolowane²⁵.

Kolejne pytania dotyczyły polityki wewnętrznej każdego z krajów. Respondenci zostali zapytani o to, czy migracja wpływa na usługi publiczne kraju. Polacy i Francuzi zgodnie, większością głosów odpowiedzieli, że nie. Tak samo zgodni byli co do faktu, że imigranci nie utrudniają dostępu do zatrudnienia w ich krajach²⁶.

²² Ibidem, s. 71.

²³ Ibidem, s. 72.

²⁴ Ibidem, s. 72.

²⁵ Ibidem, s. 73.

²⁶ Ibidem, s. 75.

Ostatnie pytanie ankiety, podsumowujące badanie opinii dotyczących znaczenia migracji dla państwa, odnosiło się do tego, czy legalna imigracja zdaniem respondenta korzystnie oddziałuje na gospodarkę. Zdecydowana większość Polaków i Francuzów odpowiedziała twierdząco. Według tych dwóch grup respondentów legalna migracja oddziałuje pozytywnie na gospodarkę ich krajów²⁷.

We Francji w 2009 roku Ministerstwo Spraw Społecznych zleciło naukowcom Uniwersytetu Lille przeprowadzenie badania kosztów imigracji dla gospodarki narodowej. Badania pokazały, że koszty z budżetu państwa dla zatrudnionych migrantów wyniosły 47,9 miliarda euro. Jednocześnie w tym samym roku imigranci zapłacili do budżetu państwa poprzez swoją pracę kwotę w wysokości 60,3 miliarda euro. Reasumując, budżet państwa zyskał na zalegalizowanej imigracji 12,4 miliarda euro. Okazuje się, że migracja nie jest kosztowna, a wręcz odwrotnie, to polowanie na nielegalnych imigrantów jest kosztowne. Francuską politykę eksmisji migrantów według podanych danych szacuje się na 533 miliony euro, czyli 27 000 euro na każde 19 800 odesłanych osób od 2008 roku²⁸.

Zakończenie

Na podstawie badań nad przepływami migracyjnymi można stwierdzić, że w praktyce ludzie przemieszczają się raczej mało, mianowicie około 86 procent społeczeństwa całego globu nigdy nie opuściło swojego miejsca zamieszkania. Wynika z tego, że procesy migracyjne na świecie obejmują 14 procent populacji świata, a mniej niż jedna trzecia przekracza granice swojego państwa do państwa przyjmującego. 66 procent tej liczby migrantów napływa z jednego kraju rozwijającego się do innego, a tylko jedna trzecia przybywa z północy na południe. Migranci nie pochodzą również głównie z najbiedniejszych krajów, lecz często przyjeżdżają z państwa rozwijającego się oraz całkowicie legalnie. Wartości te pozwalają wnioskować, że około 3,5 procent liczby ludności całego świata migruje²⁹.

Państwa wraz z rozwojem procesów politycznych, ekonomicznych i społecznych zaczęły tworzyć różnorodne bariery dla procesów migracyjnych, które nakazują choćby posiadanie paszportu, wiz, pozwoleń na pobyt i podjęcie pracy. Powyższe restrykcje z jednej strony miały na celu chronić państwa przed procesami napływów migracyjnych, z drugiej zaś spowodować ograniczenia napływów społecznych między nimi³⁰.

Niewątpliwie skuteczność polityk migracyjnych jest wątpliwa, szczególnie w walce z nielegalną imigracją. Większość krajów dąży do zwiększenia wyboru imigracji na rzecz wykwalifikowanych pracowników, ograniczając migrację osób o niskich kwalifikacjach i stosując politykę łączenia rodzin. Powstaje potrzeba rozważenia imigracji raczej z mo-

²⁷ Ibidem, s. 75.

²⁸ *Assemblée Nationale*, 24 avril 2012, proposition de Loi [propozycja prawa], [http://www2.assemblee-nationale.fr/documents/notice/13/propositions/pion4504/\(index\)/propositions-loi/\(archives\)/index-proposition](http://www2.assemblee-nationale.fr/documents/notice/13/propositions/pion4504/(index)/propositions-loi/(archives)/index-proposition) [dostęp: 4.02.2021].

²⁹ J. Gaffric, op. cit., s. 81.

³⁰ D. Stola, *Wielkie migracje w Europie XX wieku*, [w:] M. Koźmiński (red.), *Cywilizacja europejska. Eseje i szkice z dziejów cywilizacji i dyplomacji*, Wydawnictwo Instytutu Historii PAN, Warszawa 2010, s. 356–360.

tywacyjnego niż czysto represyjnego punktu widzenia, ponieważ skuteczność środków represyjnych może wydawać się niewystarczająca, biorąc pod uwagę ich koszt. Zaostrzenie warunków wjazdu może generować paradoksalnie efekty prowadzące do wzrostu liczby nielegalnych imigrantów stanowiących wyzwanie dla polityki migracyjnej.

Działania przedsięwzięte w okresie ostatnich kilkudziesięciu lat wydawać się mogą zaskakująco pozytywne, ale czy są efektywne? Polityka migracyjna zwrócona została w stronę lepszego zapanowania nad przepływem migracyjnym. W moich badaniach nad migracjami zauważyłam, że działania polityczne w obszarze migracji są przede wszystkim skomplikowane, ponieważ na ich strukturę i wdrażanie wpływa nierównomierny ruch europeizacji sektorów. W odniesieniu do represyjnej kontroli przepływów migracyjnych kraje unijne przyjęły wspólne środki bezpieczeństwa, które stały się konsensem w Unii Europejskiej, doprowadzając do różnorodnych sytuacji dyplomatycznych z krajami sąsiadującymi z Unią. Obszar migracyjny stał się częścią debaty podejmowanej w kontekście suwerenności narodowej oraz poszanowania wolności indywidualnych, lecz kwestie te są nierównomiernie wcielane w krajach członkowskich.

Wydaje się, że zarządzanie przepływami migracyjnymi w Europie jest bardziej skomplikowane, niż można byłoby przypuszczać. Dwadzieścia siedem zintegrowanych państw musi przyczynić się wspólnie do organizacji legalnej imigracji, biorąc pod uwagę, że każde z nich ma swoje ambicje, priorytety, potrzeby i zasady, na jakich chciałoby oprzeć zarządzanie tym procesem. Państwa członkowskie musiałyby wspólnie dojść do konkretnego konsensusu, lecz wydaje się to mało realne. Jak już wspomniałam, przyczyną jest mnogość polityk migracyjnych w Europie i rozbieżność mechanizmów migracyjnych.

Obecna sytuacja zarządzania migracjami w Europie nie wydaje się zaskakująca, a polityka migracyjna państw europejskich staje się mało czytelna. Polityka migracji jest sama w sobie materią delikatną i odnosi się wrażenie, że jest prowadzona w taki sposób, by dawała w pewnym stopniu pole do manewru, przez co nie można dokładnie sprecyzować działania w jej ramach. Ponadto społeczeństwa, jednostki nie zawsze są wystarczająco otwarte na „szok” migracji, do jakiego znaczna otwartość mogłaby doprowadzić.

Zarządzanie procesami migracyjnymi w Europie stają się zatem wyzwaniem na przyszłość dla Unii Europejskiej i krajów członkowskich, gdyż powstaje coraz silniejsza potrzeba „otwartości” na migracje i migrantów. Zapewnienie poszanowania praw człowieka, wolności podstawowych to podstawa, wokół której budowane są aktualne polityki europejskie. Ważne jest, aby stworzyć więzi zaufania w europejskiej polityce migracyjnej, która mogłaby stworzyć realne perspektywy integracji poprzez zmniejszenie problemu legalizacji. Poprawa skuteczności tych polityk będzie możliwa wtedy, kiedy wspólnota europejska wdroży nową, wspólną politykę migracyjną. Może do tego dojść dzięki harmonizacji polityk wszystkich państw członkowskich Unii, choć na pewno nie jest to rzeczą prostą i przez wszystkich pożądaną, chociażby z racji nierówności ekonomicznej krajów członkowskich wspólnoty.

Należy pamiętać, że migracji nie da się zatrzymać ani nie jest możliwa całkowita jej kontrola, zatem należy mieć na uwadze, że zagrożeń, jakie mogą nieść procesy migracyjne, nie da się całkowicie wyeliminować. Można podejmować jedynie próby ich ograniczenia poprzez stosowanie różnorodnych strategii oraz metod działania lub też zbudować inną ich

wizję, z której korzyści będą mieć charakter obustronny i nie będą kolidować z dobrem żadnego z państw wspólnoty.

Bibliografia

Assemblée Nationale, 24 avril 2012, proposition de Loi [propozycja prawa], [http://www2.assemblee-nationale.fr/documents/notice/13/propositions/pion4504/\(index\)/propositions-loi/\(archives\)/index-proposition](http://www2.assemblee-nationale.fr/documents/notice/13/propositions/pion4504/(index)/propositions-loi/(archives)/index-proposition) [dostęp: 4.02.2021].

Bigo D., *Polices en réseaux. L'expérience européenne*, „Revue Française de Science Politique” 1997, n° 47(2).

Cabańska J., *Uwarunkowania migracji ludności na jednolitym rynku europejskim na przykładzie nowych państw członkowskich Unii Europejskiej*, praca doktorska, Poznań 2015.

Castles S., Miller M.J., *Migracje we współczesnym świecie*, PWN, Warszawa 2011.

Domański T., *Migracje – ujęcie interdyscyplinarne*, [w:] T. Domański, *Migracje zarobkowe Polaków w Unii Europejskiej*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2017.

Fehler W., Cebula K., Podgórzeńska R., *Migracje jako wyzwanie dla Unii Europejskiej i wybranych państw członkowskich*, Difin, Warszawa 2017.

Fischer N., Hamidi C., *Les politiques migratoires*, La Découverte, Paris 2016.

Gaffric J., *Zarządzanie polityczne przepływami migracyjnymi w Europie*, praca magisterska, Łódź 2020.

Kaczmarczyk P., Okólski M. (red.), *Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i ograniczania bezrobocia*, Ośrodek Badań nad Migracjami WNE UW, Warszawa 2008.

Małachowicz E., *Materialne ślady migracji*, Wrocław 2006.

Stola D., *Wielkie migracje w Europie XX wieku*, [w:] M. Koźmiński (red.), *Cywilizacja europejska. Eseje i szkice z dziejów cywilizacji i dyplomacji*, Wydawnictwo Instytutu Historii PAN, Warszawa 2010.